

NOG ENKELE BESCHOUWINGEN BIJ DE GOUDEN ENGEL VAN LODEWIJK VAN NEVERS

In ons voorgaand artikel over de goudmunten van Lodewijk van Nevers (1) kwamen we bij het bespreken van de hele en de halve gouden engel tot het besluit dat er twee soorten engelen werden geslagen :

1. van 28.6.1337 tot 9.1.1338 : 9000 stuks van 23 7/8 karaat en een snede van 53,5 per mark (4,575 g) ;
2. van 5.3.1338 tot 8.6.1338 : 1000 stuks van 23,5 karaat en een snede van 52,5 per mark (4,662 g).

Deze conclusie gaf echter weinig voldoening, en wel om volgende redenen :

- a) we vonden geen logische reden voor de verandering van het gewicht en het gehalte van de engel, vermits de intrinsieke waarde ervan nagenoeg dezelfde bleef en zelfs iets verbeterde (2) ;
- b) het gewicht van de stukken verhoogde, wat ongebruikelijk was ;
- c) in de afleveringslijst van Sint-Baafs-bij-Gent (3) spreekt men wel "...*Depuis que Monseigneur de Flandres commanda de donner plus dou marc d'or demi dentier ...*" maar rept men met geen woord over een verandering van gehalte of gewicht.

De opsplitsing van de gouden engel in twee soorten was voornamelijk gebaseerd op de twee verschillende sneden (53,5 en 52,5) die in de voornoemde afleveringslijst voor dit stuk worden vermeld. Het gehalte van de tweede soort engel (en van de "deniers hardis à le scout" en de "grant denier") volgde via een omrekening eveneens uit dezelfde lijst.

We baseerden ons verder op de tekst onderaan de afleveringslijst van Sint Baafs-bij-Gent, waarin we lazen : "...*Somme rrij^{me} grant deniers d'or, en boiete xxvij deniers pour lli d. et demi au marc...*", dus met een snede van 52,5 per mark.

Bij nazicht van het oorspronkelijk document (4) blijkt nu, (het is op deze plaats vrijwel onleesbaar) dat er lii geschreven staat waar men normaal een j verwacht als laatste letter van het getal liij (52). Toch lijkt er zich een nauwelijks zichtbare j te bevinden na lii (men raadt meer dat ze er staat dan men ze kan zien). Dit zou inhouden dat de snede 53,5 stuks per mark was (4,575 g), dezelfde als deze van de engel van de eerste soort. Het gewicht aan verwerkt goud (13500 : 53,5 = 252 mark 3 ons) is dan hetzelfde als dat waarop de sleischat is geheven, wat inhoudt dat het gehalte 24 karaat moet geweest zijn (5).

Aangezien de 23 7/8 karaat van de eerste uitgifte enkel berustte op een hypothese (dat de engel en de florijn hetzelfde gehalte bezaten) en niet op vaststaande gegevens, mag aangenomen worden dat er tenslotte maar één soort engelen werd geslagen met een snede van 53,5 stuks per mark (4,575 g) en een gehalte van 24 karaat (6).

De halve gouden engel was dan natuurlijk eveneens van zuiver goud zoals ook de "deniers hardis à le scout" en de "grant denier", die tijdens de laatste periode geslagen werden.

Er is nog meer : de gouden stoelen, geslagen van 28.6.1338 tot 16.10.1338 en van 16.4.1343 tot 9.8.1343 hadden waarschijnlijk ook hetzelfde gehalte en gewicht.

Gezien de verschillende wijzigingen hernemen we de tabel welke we aan het einde van ons vorig artikel lieten verschijnen (waarbij we de gelegenheid te baat nemen om enige foutjes te verbeteren).

Ondertussen konden we ook de gegevens over het tweede teruggevonden exemplaar van de gouden engel als volgt vervolledigen. De vindplaats en de omstandigheden van de vondst zijn nog steeds niet vrijgegeven (7). Het stuk werd verkocht op 25 november 1983 (Veiling 50 van Münz Zentrum Köln, lot 3020 - waar het aangegeven is met een verkeerd gewicht van 4,765 g). Het bevindt zich nu in de verzameling van de Nationale Bank van België, die het van 25.10.1985 tot 11.1.1986 (8) tentoonschilde te Sint-Niklaas. Het juist gewicht is 4,529 g.

NOTEN

1. A. HAECK, *De goudaanmuntning in Vlaanderen onder Lodewijk van Nevers (1322-1346)* in Jaarboek ECHP 1983, p. 49-60.
2. 4,575 g à 23,875 karaat = 4,551 g zuiver goud in het eerste geval en 4,662 à 23,5 karaat = 4,565 g zuiver goud in het tweede geval.
3. Algemeen Rijksarchief, Brussel, Rekenkamer - Rekenking nr. 790. Gepubliceerd in V. GAILLARD, *Recherches sur les monnaies des comtes de Flandre*, Genr, 1857 - Pièce Justificative nr. XIX.
4. Het is een onvermoeibare Mr. J. GHYSSENS die onze aandacht op deze mogelijkheid trok. Dhr. E. AERTS bezorgde ons een fotocopie van het oorspronkelijke document. Beiden wordt hier onze bijzondere dank toegezegd.

5. Het gewicht van 252 merk 3 ons klopt op zijn beurt met de be-
realde sleischat van 18 lb. 18 s. 9 d. groot, want 252 merk
3 ons a 1 (gouden) denier per merk geeft 252,0 gouden denie-
ren van elk 18 d. groot = 4.545 d. groot = 18 lb. 18 s. 9 d. groot.
6. Wij blijven natuurlijk wel met het feit zitten dat er twee
verschillende gouden engelen zijn teruggevonden. De reden
waarom dit verschil zou zijn ingevoerd is ons niet duidelijk.
7. *SMN* 130, (1984), p. 221 J. CHYSSENS, *Trésor de monnaies du
XIVe siècle dont la publication est vivement souhaitée.*
8. *Van Muntslag tot Muntschat. Twintig eeuwen geldgeschiedenis
in het Land van Waas.* Tentoonstelling in de vernieuwde lo-
kalen van de Nationale Bank van België te Sint-Niklaas van
25 oktober 1985 tot 11 januari 1986. Tentoonstellingscata-
logus p. 50, nr. 69, plaat 35.

A. HAECK

GOUDAANMUNTING IN VLAANDEREN ONDER LOUWIJK VAN NEVERS (1322-1346)

OVERZICHTSTABEL

PERIODE	MUNTMEESTER	MUNTPLAATS	SOORT	GEHALTE {KARAAT}	SNEDE PER MARK	AANTAL	REKE- NING (a)	TERUGGEVONDEN EXEMPLAREN
(1326-1331)	(Falco da Lampaggio)	(Aalst)	Royaal	24	(58 à 59)	?	?	1 ex. PK Brussel
1332-28.6.1335	geen goudaanmunting							
28.6.1335-28.6.1336	(Falco da Lampaggio)	(St.Baafs- bij Gent)	Florijn	23 7/8	(71 ² /3)	?	ADN B1565 \$ 0456	-
28.6.1336-27.1.1338	Falco da Lampaggio	St.Baafs- bij Gent	Florijn	23 7/8	71 ² /3	217000	XIX	verscheidene
17.6.1337-9.1.1338	"	"	Engel 1ste soort	24	53,5	9000	XIX	1 ex. Parijs (b) 1 ex. Nationale Bank Brussel niet terug- gevonden
29.6.1337	"	"	Halve engel	"	107	225	"	
5.3.1338-8.6.1338	"	"	Engel 2de soort	24	53,5	1000	"	
5.3.1338-8.6.1338	"	"	Stoel="de- niers hardis à le scout"	"	"	8500	"	1 ex. Rijsel 1 ex. PK Brussel
5.3.1338-8.6.1338	"	"	"Grant denier"	"	"	4000	"	(c)
28.6.1338-16.10.1338	"	"	(Stoel)	(24)	(53,5)	(21036)	XXI	-
nov.1338-15.4.1343	geen goudaanmunting							
16.4.1343-9.8.1343	Percheval du Porche	Gent	(Stoel)	24 à 23,25 à 54	53,5 à 54	1444 à 1505	XXII	-
10.8.1343-20.11.1346	geen goudaanmunting							
vermoedelijke gegevens; (a) volgens Gaillard, Pièces justificatives; (b) kunnen zowel van de eerste als van de tweede soort zijn; (c) kan zowel gouden engel tweede soort als gouden stoel zijn.								